

Motion till riksdagen

1988/89:Ub824

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Utbildningsfrågor

Stärk lärarnas självkänsla och sätt eleven i centrum

En skola dit alla går med glädje, där det är en lust att lära och att arbeta och där alla på skolan känner ansvar för varandra och för verksamheten är ett mål i miljöpartiets skola. I denna skola har alla inflytande över skolans innehåll. En lokal styrelse på skolan fattar beslut i alla övergripande frågor som rör verksamheten och har budgetansvar för driften.

Ett ökat ansvarstagande för den enskilda skolan förutsätter ett nytt statsbidragssystem, som ger större frihet för de enskilda skolorna att lägga upp sin verksamhet jämfört med dagens detaljreglerade statsbidrag. Ett sådant system bör så långt möjligt utformas som ett bidrag per elev, men med hänsynstagande till geografiska förhållanden i olika kommuner, t.ex. en stor gesbygd, måste ge ett något högre bidrag per elev.

Dagens skola

Enligt 1980 års läroplan för grundskolan skall eleven stå i centrum och fostras till en aktiv kunskapsökare utifrån egna erfarenheter och förutsättningar. Eleven skall också samarbeta med sina kamrater och arbeta undersökande och experimentellt. Alla ämnen skall vara lika viktiga, men ämnesgränserna suddas ut, då studierna utgår från valda problem eller teman.

Dessa övergripande mål har dock inte förenats med ett motsvarande nytänkande inom organisationen av skolan. Årskurs- och klassindelning, ämnesindelning, timplaner, betygssystem m.m. följer i stort de gamla mönstren.

Organisationen på många nivåer gör att läraren känner sig uppifrån styrd. Denna byråkratiska uppbyggnad, med långa och många beslutsvägar och omfattande regelsystem, förkväver verksamhetslust och nytänkande. Då besluten om verksamhet och resursutnyttjande decentraliserats, kan skolöverstyrelsen – den centrala myndigheten – avskaffas.

Dagens skola gör anspråk på att vara en jämlik skola. Felaktigt betraktar man jämlikhet som likhet, vilket innebär att hela klassen undervisas på en "lagom" kunskapsnivå.

Framtidens skola

Om vi skall kunna utveckla en skola för alla, måste vi förändra vårt tänkande och våra föreställningar om vad skolan är och vilken roll den spelar i samhället. Vi måste bl.a. fråga oss:

- På vilket sätt ger vi våra barn kunskap om världen?
- Hur ger vi våra barn självförtroende?
- Hur lär vi dem vördnad för livet?
- Hur hjälper vi dem att uttrycka sina känslor?
- Hur hjälper vi dem att utveckla social, ekologisk och historisk förståelse?

För att överleva som art på jorden måste människan utveckla en ekologisk förståelse. Det räcker inte bara att känna till, vi måste också förstå och respektera naturens lagar.

Ett medmänskligt perspektiv på omvärlden är viktigt, om denna framtid skall bli fredlig; förståelsen och respekten för andra folk och kulturer är livsviktig.

För att överleva som individer måste barnen tycka om sig själva sådana de är oavsett prestation. Barn, som är starka och trygga i sig själva, vågar också ge av sig själva utan reservationer.

Undervisningens mål

Skolans mål är att lära för livet. Verksamheten i skolan skall i alla avseenden inriktas på elevernas bästa utifrån deras egna förutsättningar, så att de kommer ut i livet med tillförsikt och självförtroende.

Skolans mål är att låta kreativiteten utvecklas hos varje barn, att utveckla personligheten, tänkandet och intellektet, att bygga på alla de naturliga förutsättningar barnet har när det börjar i skolan.

Skolans mål är att utveckla varje barns språk. Genom språket kan barnet formulera sina tankar, känslor och upplevelser i tal och skrift. Genom språket kan barnet lyssna till, förstå och respektera andra människors åsikter. Med ett aktivt språk kan barnet känna trygghet och delaktighet i samhället.

Vi vill särskilt understryka i LGR-80, att eleverna skall vara skolans självklara centrum och respekteras som de individer de är.

Vi anser, att skolans mål kan förverkligas endast under förutsättning att såväl lärare som annan skolpersonal, som elever och föräldrar känner ett direkt ansvar för sin skola. Lärarna som har den viktigaste och svåraste uppgiften i skolan, måste känna det omgivande samhällets stöd och tillit för att fullt ut kunna ge av sitt yrkeskunnande och kunna känna arbetsglädje.

Föräldrarna, som har det primära ansvaret för barnens fostran, utbildning och vård, måste mötas av skolan och stödjas av samhället i sin uppgift.

Arbetet i skolan skall präglas av demokrati, solidaritet, jämställdhet, positiv konfliktlösning och personligt ansvar. Dessa övergripande mål för mänsklig fostran är gemensamma för barn och vuxna och skall därför i första hand och på ett entydigt sätt prägla den dagliga samvaron. Att behandla t.ex. solidaritet som tema utan att medvetet låta begreppets innebörd styra beteendet är inte bara verkningslöst utan negativt: det skapas misstroende och likgiltighet i relationerna.

Innehåll och utformning

Alla elever skall ha grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och räkning. Vi kan inte acceptera att elever med förutsättningar för dessa grundläggande kunskaper lämnar skolan utan dem. Sådana kunskaper och färdigheter är en förutsättning för deras fortsatta studier, kommande yrkesverksamhet och möjligheter att fungera i samhället.

Med ökad lärartäthet och större möjligheter till individualiserad undervisning kan vi uppnå detta.

Vi motsätter oss bestämt finansminister Feldts förslag om nedskärning på 167 miljoner kr. i budgetförslaget 1988/89!

Vi ser det också som självklart, att alla elever skall lära sig mera om samspelet mellan människan och hennes fysiska och sociala miljö. Humanekologi, biologi och praktisk miljövård på alla stadier och inom alla utbildningslinjer ger kunskaper av betydelse för en mera miljömedveten samhällsutveckling.

Kunskap som förbereder för livet utanför arbetsmarknaden behöver också ökat utrymme i skolan. Undervisning om barn, familj och samlevnad samt om kost, hälsa och hushållning skall ges på alla stadier – även i gymnasieskolan.

Skolans kulturbärande uppgift måste stärkas och undervisningen i praktiska och estetiska ämnen uppvärderas. Läroplanernas mål att eleverna skall utveckla alla sinnen skall mötas av motsvarande verksamhet; musik, drama, bild och rörelse är viktiga som undervisningsämnen, men kanske ännu viktigare som uttrycksmedel inom alla ämnen. Utbildning i hantverk och konsthantverk skall ingå i undervisningen och i en mer varierad form än dagens slöjdämnen. Ovannämnda ämnen skall finnas för specialisering inom gymnasieskolan som förberedelse för yrken inom konst och hantverk.

Skolans miljö, dess arbetsformer och undervisningens innehåll utformas så, att varje elev tillförsäkras studiero och utveckling i sin egen takt. Större tonvikt läggs vid ett undersökande arbetssätt, skapande verksamhet och praktisk träning. Det väsentliga är inte att alla elever kan samma sak, utan att varje elev får utveckla sitt kunnande utifrån egna erfarenheter och förutsättningar och på egna intresseområden.

Inom ramen för nuvarande skolutbildning måste det gå att rymma en mera allsidig kunskap och erfarenhet än vad som i dag är fallet. Ett viktigt steg mot bättre organisation av undervisningen är tätare samarbete mellan lärare. Ett annat är bredare lärarkompetens, i den meningen att varje lärare har överblick över flera ämnen. Ett tredje steg är ett ökat inflytande från elever, föräldrar och skolpersonal.

Skolstart

Barnen börjar skolan det år de fyller sju år. Intagning sker både höst och vår, och föräldrarna beslutar i samråd med lärarna, när det med hänsyn till barnets mognad är lämpligt att börja. Genom att organisera skolan i årskurslösa stadier underlättar man denna flytande skolstart.

Årskurslös undervisning och andra former av åldersblandade undervisningsgrupper ger många pedagogiska och sociala fördelar. I dessa grupper

blir det naturligt att barnen arbetar på olika nivåer efter vars och ens förutsättningar. Olikheter upplevs inte negativt, utan stimulerar eleverna att hjälpa varandra.

Vårt förslag om ett i huvudsak elevrelaterat statsbidrag, som får disponeras fritt, möjliggör för skolans styrelse att disponera resurserna efter de lokala behoven och förutsättningarna. Bidragets storlek skall bl.a. kunna variera efter geografiska förhållanden med ett större bidrag per elev till glesbygden.

I vissa fall kommer man att välja att minska klasstorleken, i andra arbetar man med större klasser och lägger i stället ned större resurser på t.ex. olika slag av specialundervisning.

Barn med fysiska, psykiska och sociala handikapp skall i möjligaste mån integreras i den vanliga skolan. Skolmiljön skall anpassas och extra stöd och hjälp skall finnas, men det är viktigt att elev och föräldrar, kamrater och lärare ser problemen som gemensamma angelägenheter och löser dem tillsammans.

Betyg

Betyg sätts inte i grundskolan. Det nuvarande betygssystemet ersätts i gymnasieskolan av betygen godkänt – icke godkänt på baskursen och på fördjupningskursen. Intagning till gymnasieskolan sker med intagningstest till den önskade linjen.

För inträde till t.ex. yrkeslinjer krävs dels relevant yrkesorientering, dels praktiska anlagstest vid sidan av de andra inträdestet.

Gymnasiet

Försök med treåriga yrkeslinjer på gymnasiet pågår. Vi anser emellertid att yrkesutbildning i större omfattning bör ske i form av lärlingsutbildning. Det kan vara ett sätt att lättare få ett fast arbete och är också ett sätt att rädda hantverksyrket.

Eftersom årskullarna minskar framöver, får alla chans att gå i gymnasieskolan. Därför ser vi det som viktigt att eleverna får en god studie- och yrkesorientering under högstadiet, så att valet och möjligheterna att klara linjen blir bästa tänkbara.

För att öka förståelsen för andra grupper i samhället och i världen anser vi att teckenspråk, esperanto och svenska (för invandrare) skall kunna väljas som B-språk.

Alla invandrare och minoritetsgrupper skall tillförsäkras god undervisning såväl i det svenska som det egna språket.

Hänsyn skall också tas till elevernas etniska tillhörighet, normer och sedvänjor. Om eleverna skall integreras i den vanliga undervisningen eller gå i särskilda klasser avgör respektive skolas styrelse i samråd med föräldrarna.

Vi anser, att de höga krav på kompetens som nu ställs på Särvux, inte får inskränka på rätten till undervisning för de vuxna utvecklingsstörda som tidigare gått på Särvux.

Vuxenutbildning

Miljöpartiet de gröna ser vuxenutbildningen som något mycket viktigt. Den öppnar vägar och nya möjligheter i livet. Den som vill satsa på något nytt eller av någon anledning avbrutit sina studier, skall ha rätt att återuppta dem, när hon så önskar. Det kan ske förutom i den vanliga gymnasieskolan, t.ex. inom Grundvux, Komvux, Statens skola för vuxna, folkhögskolan och arbetsmarknadsutbildningen. Vuxenutbildningen skall ge behörighet till vidare studier på liknande sätt som grundskolan och gymnasieskolan. Betygssystemet skall vara detsamma som inom gymnasieskolan, dvs. godkänd – icke godkänd.

Folkhögskolan

Folkhögskolan är en fristående skolform för vuxna, ofta med anknytning till någon av folkrörelserna. Vksamheten inriktas på att utveckla individens personlighet och förmåga till samhällsansvar och bedrivs under demokratiska arbetsformer i småskalig miljö.

Vi anser, att folkhögskolan skall garanteras bibehållen frihet och tillräckliga resurser (ytterligare en miljon kronor) för att behålla och utveckla sin särart. Särskilt skall de kurser och projekt gynnas, som utgör alternativ till tillväxtekonomiskt tänkande.

Folkhögskolan, vars kurser formellt motsvarar grundskole- och gymnasieskolekurser, skall behålla sin breda, samhällsfilosofiska bas och sin flexibilitet och även i fortsättningen erbjuda studier i ämnen som annars endast kan studeras inom högskolan. Svårtillgängliga kunskaper blir var mans egendom, individen och kollektivets självkänla stärks. Då ökar också förmågan till kritisk analys, såväl av vanligt mänskligt handlande som av den etablerade forskningen. Detta är, enligt vår mening, en förutsättning för överlevnad i vår passiviserande och tekniskt-ekonomiskt inriktade tid.

Läraryrket

Läraryrket är ett av samhällets viktigaste yrken. Vi vill därför understryka behovet av en gedigen lärarutbildning, förmedlad av kunnig personal i syfte att förbeeda de studerande för läraryrket. Pedagogisk skicklighet är sedan gammalt underställd traditionell ämneskunskap. Vi anser, att dessa grunder bör jämföras i betydelse och att lärarutbildningen, framför allt i grundskolan, bör anpassas därefter.

Läraryrollen

Mot. 1988/89
Ub824

Dagens grundskola har inte förändrats i samma takt som samhället och dess syn på läraryrollen. Den nya bredare synen på läraryrollen har inte heller i samma grad återspeglats i lärarutbildningen. Vi hyser därför tillförsikt och optimism om att den nya lärarutbildningen skall lägga grunden till en bredare lärarkompetens.

Praktik

Praktiken utgör det kanske viktigaste inslaget under hela utbildningen. Utbildningen varvas med praktik och den studerande bör i sin utbildning få en känsla för sitt blivande yrke genom att en praktikperiod läggs in så tidigt som möjligt.

Det bör göras klart att höga krav ställs för lärarlegitimation och de studerande skall under de inledande studierna och under praktiken ha tillgång till studie- och yrkesrådgivning. Eventuell övergång till annan utbildning skall underlättas.

Den nya grundskollärarutbildningen

Vad gäller stadietillhörighet ställer vi oss bakom beslutet att utbilda lärare för ett lägre och ett högre stadium: årskurserna 1–7 resp. 4–9. Vi anser dock att båda utbildningarna skall vara lika långa.

Det är också viktigt att resurser ges till påbyggnadsutbildning och återkommande fortbildning. Vad många lärare i dag saknar är möjligheten att varav yrkesverksamhet med egna studier av olika slag.

Fortbildningen/vidareutbildningen

En lärarutbildning kan inte inrymma allt som behövs inom en rimlig tidsram och rätten till återkommande fortbildning är ett viktigt villkor i lärarutbildningen, som siktar till att förnya grundskolan. En termins studier/yrkespraktik minst vart sjunde år ser vi som ett rimligt krav.

En bra fortbildning av lärare kräver en decentraliserad lärarutbildningsorganisation för att uppnå samband mellan grundutbildning, skolutveckling och fortbildning. En decentraliserad lärarutbildning vidgar dessutom rekryteringsunderlaget till lärarutbildningen, vilket är av stor betydelse i dag. Därför skall Gävle/Sandviken, Kalmar och Uppsala få sina utlovade utbildningsplatser.

Vi vet vidare att miljö/miljövård står högst på lärarnas önskelista över ämnen som de vill fortbilda sig i. Utbildningar med miljöinriktning skall stödjas.

Högskolan

Miljöpartiet de gröna är för en större frihet av kursval. Det är därför viktigt att förstärka de fristående kurserna, så att det lättare går att "komponera" den egna utbildningen.

Högskolans uppdelning på flera huvudmän är olycklig. Den kommunala

högskolan kan infogas i den högskolestruktur som redan finns med de rationaliseringsvinster detta skulle medföra. På så sätt kan man lättare erbjuda möjligheter till forskning och forskningsanknytning. Forskning i tjänsten är betydelsefullt, så att en hög kvalitet kan hållas på all utbildning.

Som tidigare framhållits behövs medel frigöras för en satsning på miljö. Miljö- och hälsoskydd kan i dag endast studeras i Umeå och det är djupt otillfredsställande, då vi vet att behovet av miljö- och hälsoskyddsinspektörer är akut i hela landet. Vi anser därför, att miljö- och hälsoskyddslinjen skall byggas ut med ytterligare platser och på flera orter i landet till 1990/91.

Kalmar, som redan har expertutbildning i miljövard och därtill kunniga lärare, borde kunna kompensera den eventuella förlusten av grundskollärrarplatser med en miljö- och hälsoskyddslinje.

Journalistutbildningen skall enligt budgetpropositionen förläggas till Norrland. Vi ser mycket positivt på detta och att utbildningen också kommer att innehålla miljöpraktik. Sundsvall med sitt centrala läge i skogslänen anser vi vara den bästa lokaliseringen. Efterfrågan på journalister och omsättningarna inom journalistkåren är stor i regionen. Socialt betyder det, att ungdomarna kan stanna i regionen och inte behöver flytta till de överhettade storstäderna.

Vi vill betona, att miljö/ekologi skall ingå i utbildningarna även på mellannivå. En mellannivå för ekonomer (precis som för ingenjörer) bör prövas. Dessa ingenjörer och ekonomer måste besitta det ekologiska kunnande som behövs för att möta de krav som dagens och morgondagens samhälle ställer på dem.

Vårdutbildningen

Regeringens förslag om nedskärning inom vårdutbildningen motsätter vi oss kraftigt. På varje utbildningsplats finns sex sökande och att vårdbehovet är stort och kommer att bli större kan ingen betvivla. Vi vidhåller UHÄ:s krav på 450 nya platser, vilket skulle innebära en kostnad på knappt två miljoner kr.

Psykoterapiutbildningen förlängs genom påbyggnadsutbildning, vilket innebär en fördyring med 800 000 kronor för S:t Lukasstiftelsen, som också har en kvalitativt likvärdig utbildning. Vi anser, att S:t Lukasstiftelsens psykoterapiutbildning bör stödjas, eftersom deras verksamhet är ett gott komplement till den ordinära inom högskolan.

Stockholms musikpedagogiska institut (SMI) får i dag 80 % av sina kostnader täckta med statliga medel. Detta innebär elevavgifter på 3 000 kronor. Vi anser, att denna utbildning, där bl.a. tjänstgöring och studier kan ske parallellt underlättar att målen om "Kultur i skolan" uppfylls. Därför anslår vi 600 000 kronor för att täcka elevavgifterna.

Forskning

Vi anser att den etiska diskussionen i högre grad måste in i forskningen. Därför förordar vi etiska nämnder inom alla fakulteter. Studerande som av etiska skäl inte vill bedriva forskning med djurförsök, måste erbjudas alternativ. Bl.a. läkarna har utarbetat en etisk kodex för sin yrkesgrupp och

det är nödvändigt att flera gör detta för att försöka hinna i kapp den allt mera specialiserade forskningen.

Vi anser att medel från den kärntekniska forskningen (fusionssamarbetet inom EG; 53 miljoner kronor), men även från annan storskalig, ekonomiskt tillväxtfixerad, miljöförstörande forskning skall överföras till forskning på alternativ energi, natur- och resurshållning, miljö- och hälsoskydd.

Regeringens utlovade satsning på havsmiljön måste hållas. Därför reserveras 10 miljoner kronor respektive 5 miljoner kronor i budgeten till Göteborgs marina centrum i Kristineberg respektive Askö, för upprustning och utrustning. I vår havspolitiska motion anslås ytterligare medel till tjänster.

Miljöpartiet de gröna anser att följande solidariteter bör vara vägledande i all utbildning:

- Solidaritet med djuren, naturen och det ekologiska systemet
- Solidaritet mellan världens folk
- Solidaritet mellan människor i vårt land
- Solidaritet med kommande generationer.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lokal styrelse på skolan.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pågående utredning om ett nytt statsbidragssystem för skolan bör inriktas på ett i huvudsak elevrelaterat bidrag, som kan disponeras fritt av den enskilda skolan,

3. att riksdagen under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anslår 167 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppvärdera och stärka vissa ämnen och beslutar att för budgetåret 1989/90 öka anslaget B3 Stöd för utveckling av skolväsendet med 2 miljoner kronor till 63 632 000 kronor för de praktiska och estetiska ämnena humanekologi, biologi, praktisk miljövärd, barn, familj och samlevnad samt kost, hälsa och hushållning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolstart vid sju års ålder och att intagning sker höst och vår,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barn med fysiska, psykiska och sociala handikapp,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildning i gymnasiet,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om val av B-språk.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om praktik i lärarutbildningen.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om längden på grundskolläro-utbildningen och bibehållen utbildning på platserna Gävle/Sandviken, Kalmar och Uppsala,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildning/vidareutbildning för lärare,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till skolor med miljöinriktning,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö- och hälsoskyddslinjen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö på mellannivåutbildningen för ingenjörer och ekonomer,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om journalistlinjens förläggning till Sundsvall,

16. att riksdagen till påbyggnadsutbildningen i psykoterapi vid S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1989/90 under anslaget D9 Utbildning för vårdyrken anslår 800 000 kronor utöver vad regeringen föreslagit,

17. att riksdagen till vårdutbildningen för budgetåret 1989/90 under anslaget D9 Utbildning för vårdyrken anslår 2 miljoner kronor till hälso- och sjukvårdsutbildningen, vilket innebär 450 nya platser,

18. att riksdagen beslutar, med hänsyn till vad i motionen anförts, öka anslaget D9 Utbildning för vårdyrken till 434 475 000 kronor,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betyg i grundskolan, i gymnasiet och i vuxenutbildningen,

20. att riksdagen om sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkhögskolans frihet,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillräckliga resurser och för budgetåret 1989/90 anslår ytterligare 1 miljon kronor under anslaget C6 Bidrag till driften för folkhögskolor m.m.,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och etiska nämnder,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsstudier utan djurförsök,

24. att riksdagen beslutar att anslaget D35 Fusionsarbetet med EG slopas,

25. att riksdagen med hänsyn till ökade behov för insatser på marinbiologiska området inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna anvisar 10 miljoner kronor respektive 5 miljoner kronor för upprustning av Kristinebergs och Askölaboratoriernas marina centra,

26. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 till Stockholms musikpedagogiska institut anslår 600 000 kronor för täckning av elevavgifterna,

27. att riksdagen beslutar anvisa 10 miljoner kronor under anslaget D29 Forskningsrådsnämnden,

Mot. 1988/89
Ub824

28. att riksdagen beslutar anvisa 10 miljoner kronor under ett särskilt anslag D Högskola och forskning,

29. att riksdagen beslutar anvisa 11 miljoner kronor under ett särskilt anslag B Skolväsende.

Stockholm den 25 januari 1989

Inger Schörling (mp)

Eva Goës (mp)

Kaj Nilsson (mp)

Claes Roxbergh (mp)

